

Ю. С. БРАТІШКО, О. В. ПОСИЛКІНА

Національний фармацевтичний університет, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ І ОЦІНКИ РИЗИКІВ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ

Метою дослідження є ідентифікація існуючих на теперішній час видів ризиків, які притаманні соціально відповідальній діяльності фармацевтичних компаній, та розробка методичних підходів до їх класифікації у відповідності до міжнародних стандартів та з урахуванням специфіки функціонування суб'єктів фармацевтичної галузі.

Матеріали та методи: аналіз, синтез, емпіричні методи, метод контрольного опитування, метод моделювання.

Результати. За результатами проведеного аналізу визначено перелік ризиків, які можуть виникати внаслідок здійснення суб'єктами фармацевтичної галузі соціально відповідальної діяльності. Внаслідок проведеного контент-аналізу визначені класифікаційні ознаки ризиків соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу. Здійснене групування ризиків соціальної відповідальності за класифікаційними ознаками. Проведене опитування експертів щодо вагомості певних видів ризиків соціально відповідальної діяльності фармацевтичних компаній. Обґрунтовано, що сучасні фармацевтичні компанії потребують відповідного методичного інструментарію та організаційного забезпечення для здійснення ефективного управління ризиками соціально відповідальної діяльності шляхом ідентифікації цих ризиків, їх оцінки та розробки механізмів їх мінімізації.

Висновки. Доведено, що разом із наявністю значних стратегічних переваг у здійсненні соціально відповідальної діяльності ФК цій діяльності притаманний значний перелік ризиків. Ці ризики необхідно ідентифікувати, виявляти, оцінювати та управляти ними для підвищення ефективності соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу. Встановлено, що певне коло ризиків соціальної відповідальності є некерованим, їх неможливо уникнути, а їх існування обумовлене об'єктивними законами розвитку фармацевтичного бізнесу та прагненням ФК підвищувати власну репутацію та конкурентоспроможність. Тобто на сьогодні для кожної компанії, яка крокує шляхом соціальної відповідальності, необхідним є використання сучасного методичного інструментарію для виявлення, оцінки та управління ризиками соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу для забезпечення умов сталого соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: соціальна відповідальність; ризик; ідентифікація ризиків; управління ризиками; фармацевтична компанія

YU. S. BRATISHKO, O. V. POSYLKINA

National University of Pharmacy, Ukraine

METHODOLOGICAL APPROACHES TO IDENTIFYING AND ASSESSING RISKS OF SOCIALLY RESPONSIBLE ACTIVITIES OF PHARMACEUTICAL COMPANIES

The aim of the study is to identify the current types of risks inherent in the socially responsible activities of pharmaceutical companies, and to develop methodological approaches to their classification in accordance with international standards and taking into account the specifics of the functioning of pharmaceutical industry entities.

Materials and methods: analysis, synthesis, empirical methods, control survey method, modeling method.

Results. Based on the results of the analysis, a list of risks that may arise as a result of socially responsible activities by pharmaceutical industry entities was determined. As a result of the content analysis, classification characteristics of risks of social responsibility of the pharmaceutical business are determined. The risks of social responsibility were grouped according to classification characteristics. A survey of experts was conducted on the importance of certain types of risks of socially responsible activities of pharmaceutical companies. It is justified that modern pharmaceutical companies require modern methodological tools and organizational support for effective risk management of socially responsible activities by identifying these risks, assessing them and developing mechanisms for their minimization.

Conclusions. It has been proved that, together with the existence of significant strategic advantages in the implementation of socially responsible activities by pharmaceutical companies, this activity has a significant list of risks. These risks it is necessary to identify, reveal, estimate and operate them for increase in efficiency of social responsibility of pharmaceutical business. It was revealed that a certain range of risks of social responsibility are not manageable, they cannot be avoided, and their existence is due to the natural laws of the development of the pharmaceutical business and the desire of pharmaceutical companies to improve their own reputation and competitiveness. That is, today, for every pharmaceutical company that goes along the path of social responsibility, it is necessary to use modern methodological tools to identify, assess and manage the risks of social responsibility of the pharmaceutical business to ensure the conditions of sustainable socio-economic development.

Key words: social responsibility; risk; identification of risks; risk management; pharmaceutical company

Ю. С. БРАТИШКО, О. В. ПОСЫЛКИНА

Національний фармацевтичний університет, Україна

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ИДЕНТИФИКАЦИИ И ОЦЕНКЕ РИСКОВ СОЦИАЛЬНО ОТВЕТСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ

Целью исследования является идентификация существующих сегодня видов рисков, присущих социально ответственной деятельности фармацевтических компаний, и разработка методических подходов к их классификации в соответствии с международными стандартами и с учетом специфики функционирования субъектов фармацевтической отрасли.

Материалы и методы: анализ, синтез, эмпирические методы, метод контрольного опроса, метод моделирования.

Результаты. По результатам проведенного анализа определен перечень рисков, которые могут возникнуть в результате осуществления субъектами фармацевтической отрасли социально ответственной деятельности. Вследствие проведенного контент-анализа определены классификационные признаки рисков социальной ответственности фармацевтического бизнеса. Проведена группировка рисков социальной ответственности в соответствии с установленными классификационными признаками. Проведен опрос экспертов относительно значимости определенных видов рисков социально ответственной деятельности фармацевтических компаний. Обосновано, что современным фармацевтическим компаниям необходим соответствующий методический инструментарий и организационное обеспечение для осуществления эффективного управления рисками социально ответственной деятельности путем идентификации этих рисков, их оценки и разработки механизмов их минимизации.

Выводы. Доказано, что вместе с наличием значительных стратегических преимуществ в осуществлении социально ответственной деятельности фармацевтическими компаниями этой деятельности присущ значительный перечень рисков. Эти риски необходимо идентифицировать, выявлять, оценивать и управлять ими для повышения эффективности социальной ответственности фармацевтического бизнеса. Выявлено, что определенный круг рисков социальной ответственности является неуправляемым, их невозможно избежать, а их существование обусловлено естественными законами развития фармацевтического бизнеса и стремлением фармацевтических компаний повышать собственную репутацию и конкурентоспособность. То есть сегодня для каждой фармацевтической компании, которая идет по пути социальной ответственности, необходимо использование современного методического инструментария для выявления, оценки и управления рисками социальной ответственности фармацевтического бизнеса для обеспечения условий устойчивого социально-экономического развития.

Ключевые слова: социальная ответственность; риск; идентификация рисков; управление рисками; фармацевтическая компания

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На теперішній час фармацевтичні компанії (ФК) всього світу повинні усвідомити, що функціонування в умовах пандемії може стати перманентним. А вибудовування системи їх функціонування в умовах екзистенційної кризи є об'єктивною реальністю сьогодення. Тому єдиним, на наш погляд, вірним рішенням в цих умовах є стратегічне впровадження соціально відповідальної моделі ведення фармацевтичного бізнесу у світовому масштабі.

Останнім часом у ФК активно створюються посади та відділи з управління соціально відповідальною діяльністю, розробляється стратегія соціальної відповідальності, здійснюється регулярне звітування з питань соціальної відповідальності, складаються бюджети соціально відповідальної діяльності, оцінюється її ефективність. Але через відсутність достатнього досвіду і методичних розробок з питань ідентифікації та управління ризиками соціально відповідальної діяльності ФК вимушені гальмувати

процес переходу до функціонування на засадах соціальної відповідальності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання управління соціальною відповідальністю бізнесу були започатковані такими відомими науковцями як Bowen H. R. [1], Carroll A. B. [2-4], Davis K. [5-7].

В Україні проблеми управління корпоративною соціальною відповідальністю розробляються у роботах Калінеску Т. В., Колота А. М., Мельника С. В. та інших. Деякі аспекти дослідження ризиків корпоративної соціальної відповідальності розглядаються у роботах Антошко Т. Р., Жук М. С., Лук'янихіна В. О. [8], Мелашич Ж., Старінець І. [9], Тюленевої Ю. В., Шкурат М. С.

У фармацевті окремі напрямки управління соціальною відповідальністю ФК розглянуті у роботах Громовика Б. П., Гудзенка О. П., Зарічкової М. В. [10], Котвицької А. А. [11], Книша Є. Г., Мнушко З. М., Немченко А. С., Пономаренка М. С., Ткаченко Н. О. [12], Толочка В. М. [13] та інших вчених.

Як показав проведений аналіз, у працях фахівців досліджуються існуючі види ризиків соціальної відповідальності, здійснюються спроби обґрунтувати методи та інструментарій управління ризиками соціально відповідальної діяльності.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Але, незважаючи на значний науковий внесок цих науковців, недостатньо опрацьованою залишається проблема ідентифікації ризиків соціально відповідальної діяльності ФК із урахуванням специфіки фармацевтичної галузі та в умовах імплементації в Україні європейських норм щодо соціального захисту та соціального забезпечення населення. Дотепер не розробленими залишаються методичні засади класифікації ризиків, пов'язаних із соціально відповідальною діяльністю ФК.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є ідентифікація існуючих на сьогодні видів ризиків, які притаманні соціально відповідальній діяльності ФК, та розробка методичних підходів до їх класифікації відповідно до міжнародних стандартів та з урахуванням специфіки функціонування суб'єктів фармацевтичної галузі. Науковою новизною дослідження є удосконалення методичних підходів до класифікації ризиків соціально відповідальної діяльності ФК у відповідності до міжнародних стандартів та з урахуванням специфіки функціонування суб'єктів фармацевтичної галузі.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фармація через свою специфіку є однією з найбільш стабільно функціонуючих галузей економіки в Україні та в світі. Але при цьому на фармацевцію покладається значна відповідальність за якісне та своєчасне забезпечення населення лікарськими засобами та медичними виробами. Особливо ця відповідальність зростає в умовах пандемії, коли ефективність та життєздатність всієї галузі залежить від ефективності внутрішньо-фірмового менеджменту кожної конкретної ФК та відповідальності кожної компанії як у питаннях виробництва, так і у питаннях забезпечення населення необхідними лікарськими засобами. Саме в цьому і полягає головне завдання соціально відповідальної діяльності фармацевтичного бізнесу.

Отже, соціальна відповідальність фармацевтичного бізнесу (СВФБ) – це здатність суб'єктів фармацевтичної галузі брати на себе зобов'язання фінансового, економічного, соціального та екологічного характеру за наслідки їхньої діяльності перед державою, суспільством, навколишнім співтовариством, персоналом, бізнес-партнерами та іншими зацікавленими сторонами, яка реалізується через етичний поведінку з урахуванням інтересів та очікувань усіх стейкхолдерів при дотриманні чинного законодавства і міжнародних стандартів на принципах добровільності та взаємної вигоди.

СВФБ передбачає: забезпечення населення якісними, ефективними, безпечними та доступними за ціною лікарськими засобами; створення умов для розвитку професійної відповідальності працівників фармацевтичної галузі відповідно до вимог соціальних норм; забезпечення умов екологічно чистого виробництва і сприяння поліпшенню екологічної ситуації в місцях присутності виробничих потужностей ФК; участь у регіональних соціальних програмах розвитку територій і реалізацію власних соціальних проєктів; створення взаємовигідних сприятливих умов ведення бізнесу з урахуванням принципів ділової етики, створення додаткових пільг для постійних партнерів та побудови ефективної системи партнерських відносин; дотримання ділових домовленостей та своєчасного та повного виконання суб'єктами фармацевтичної галузі своїх обов'язків; дотримання чинного законодавства, дотримання вимог національних та галузевих стандартів якості; створення додаткових робочих місць; вчасна сплата податків; реалізація політики енерго- та ресурсозбереження як частини державної політики збереження національного багатства; своєчасна та справедлива оплата праці персоналу, надання більших соціальних гарантій, ніж мінімальні

шляхом розширення соціального пакету працівників, надання соціальних пільг, створення та підтримання належних умов праці, формування належної соціальної інфраструктури, всебічний розвиток персоналу; ведення ефективної дивідендної політики; реалізація спонсорських та меценатських програм, організація спортивних, екологічних, культурних, наукових та інших заходів; прозоре ведення фінансово-господарської діяльності, висвітлення своєї діяльності, належне інформування стейкхолдерів; підвищення рівня економічного розвитку, підтримання та розвиток культурного рівня нації та інше. СВФБ базується на принципах дотримання чинного законодавства, врахуванні вимог міжнародних стандартів якості і передбачає значну міру добровільності в реалізації соціальних заходів.

Але цій багатоаспектній діяльності притаманні певні ризики, без урахування впливу яких неможливо побудувати у ФК ефективну систему соціальної відповідальності.

Всі ризики, які виникають під час здійснення ФК соціально відповідальної діяльності, у контексті часового виникнення, за характером дії та характером відстроченого впливу можна розподілити на стратегічні і тактичні.

Тактичні ризики соціально відповідальної діяльності ФК виникають майже одразу після прийняття управлінського рішення, їх зв'язок з певною подією легко прослідкувати та легко спрогнозувати наслідки.

Стратегічні ризики, які впливають або виникають внаслідок прийняття стратегічних рішень, відіграють найважливішу роль у процесі розвитку соціально відповідальної діяльності. Згідно з результатами низки опитувань, проведених аналітичною компанією Forbes Insights від імені компанії «Делойт» (2010, 2013, 2016 pp.), 81 % респондентів заявили про те, що цілеспрямовано займаються управлінням стратегічними ризиками. При цьому на першому місці за важливістю опинився репутаційний ризик [14]. В опитуванні взяли участь понад 300 респондентів з країн Північної та Південної Америки (33 %), Європи, Близького Сходу та Африки (33 %) і Азіатсько-Тихоокеанського регіону (34 %). Практично всі опитані є керівниками найвищої ланки (263), членами ради директорів (22) або ж керівниками, що спеціалізуються на питаннях з управління ризиками (21). В опитуванні брали участь компанії з усіх п'яти основних галузей економіки (промислове виробництво/виробництво споживчих товарів; охорона здоров'я та медико-біологічні науки; високі технології, телекомунікації та ЗМІ; видобувна та енергетична промисловість та фінансові послуги) з обсягом річної виручки понад 1 млрд доларів США (або

еквівалентної суми в іншій валюті). Одноголосно було зазначено, що для того щоб знизити стратегічні ризики, компанії мають інвестувати у людський капітал (47 % респондентів оцінили цей стратегічний актив як найбільш вагомий з точки зору управління стратегічними ризиками), інвестувати у репутацію (32 %), інвестувати у клієнтський капітал (26 %).

Автори посібника з корпоративної соціальної відповідальності «CSR Guide: Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності» виділяють фінансові та нефінансові ризики як такі, що мають найбільший вплив на компанію. Якщо порівнювати фінансові та нефінансові ризики, то можна помітити основну їх відмінність: перші можуть призвести до великих збитків за високої ймовірності настання ризикової події, інші носять індивідуальний характер, не мають універсального рішення. Управління нефінансовими ризиками в компанії проводиться з метою підтримки стратегії розвитку бізнесу в довгостроковій перспективі. При цьому варто дотримуватись балансу інтересів зацікавлених сторін.

Нефінансові ризики – це ризики недосягнення мети компанії, зумовлені поведінкою ключових зацікавлених сторін. Тому налагодження постійної взаємодії з зацікавленими сторонами і послідовне впровадження корпоративної політики і стандартів регулювання цією взаємодією є основним інструментом управління нефінансовими ризиками. До них відносять політичні, соціальні, кадрові, юридичні, ризики репутації, екологічні ризики, регулятивні ризики та інші. Узагальнена класифікація ризиків соціально відповідальної діяльності ФК наведена на рис. 1.

Для визначення вагомості ризиків, притаманних соціально відповідальній діяльності ФК, нами був застосований метод експертного опитування. В опитуванні взяли участь 132 експерти, до складу яких увійшли керівники структурних підрозділів та провідні фахівці виробничих і оптових ФК, аптек, аптечних мереж України, а також науковці, професійна діяльність яких прямо чи опосередковано пов'язана з управлінням соціальною відповідальністю суб'єктів фармацевтичної галузі. Експерти у 100 % випадків мають вищу фахову освіту, достатній досвід роботи, високий рівень знань з питань корпоративної соціальної відповідальності. Головним завданням експертного опитування було виявлення думок експертів стосовно вагомості певних ризиків соціально відповідальної діяльності ФК з точки зору необхідності виявлення цих ризиків, їх оцінювання та управління ними. По результатах проведеного дослідження нами побудована гістограма розподілу вагомості ризиків

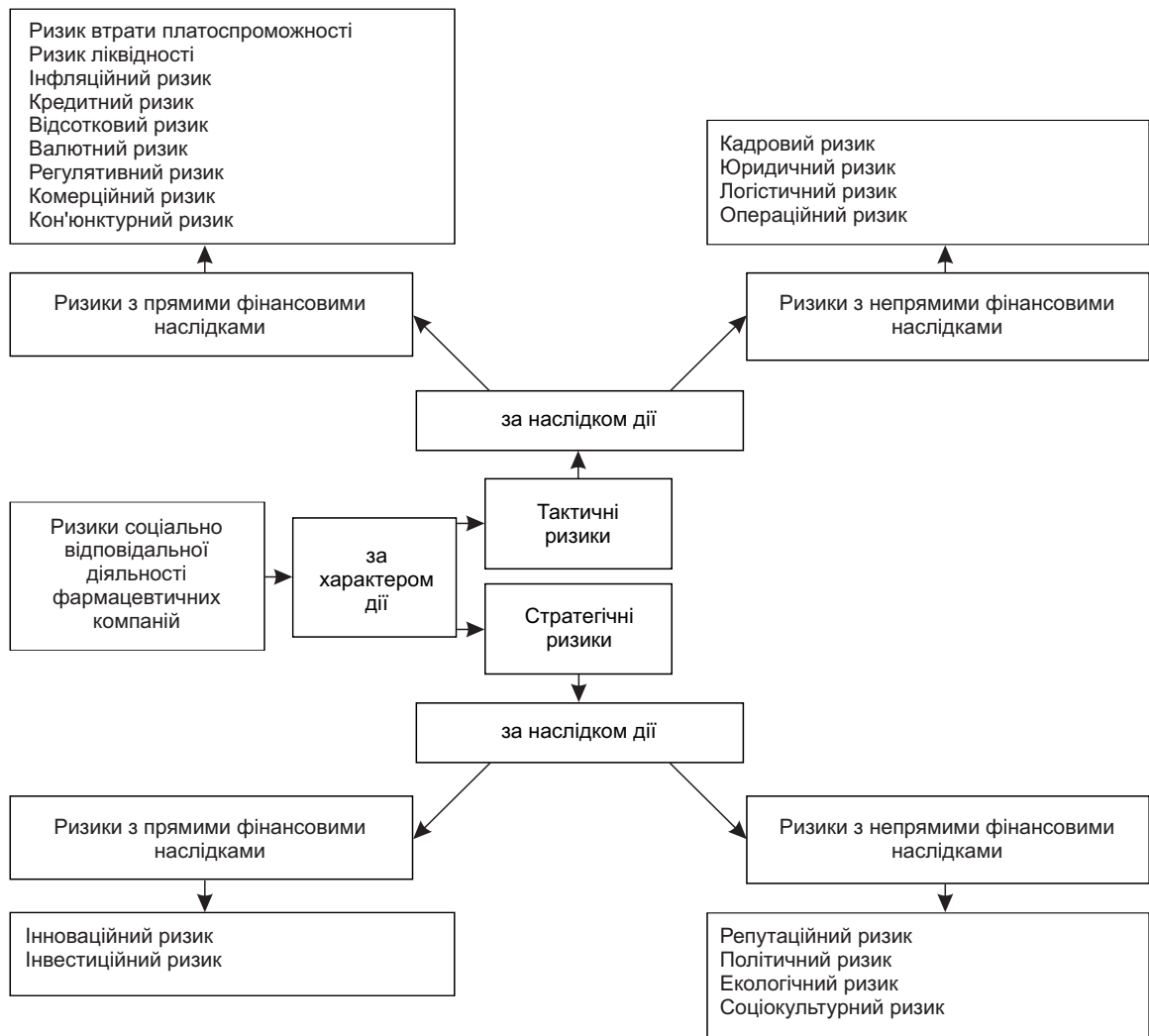

Рис. 1 Класифікація ризиків соціально відповідальної діяльності фармацевтичних компаній

соціально відповідальної діяльності ФК, наведена на рис. 2. Слід зазначити, що рівень узгодженості думок експертів, оцінений за допомогою коефіцієнту конкордації, є достатнім і складає 0,83.

Отже, виявлено, що найбільш вагомими ризиками соціально відповідальної діяльності ФК є репутаційний ризик, ризик втрати платоспроможності та інвестиційний ризик.

Так, репутаційний ризик пов'язаний зі змінами у сприйнятті діяльності ФК та її наслідків основними стейкхолдерами. Він може мати як позитивні, так і негативні наслідки і виражатися як у підвищенні лояльності споживачів, постачальників та бізнес-партнерів, так і у її зниженні.

Ризик втрати платоспроможності експерти пов'язують зі значними фінансовими витратами, які ФК має нести під час здійснення соціально відповідальної діяльності.

Інвестиційний ризик експерти пов'язують зі зміною дохідності реалізованих соціально-орієнтованих інвестиційних проектів ФК. Даний вид ризику також є різноспрямованим, оскільки він може як суттєво знизити, так і суттєво підвищити ефективність інноваційних проектів.

Кадровий, операційний, політичний, комерційний, екологічний, соціокультурний, а також інші ризики також притаманні соціально відповідальній діяльності ФК, але їх вплив менш суттєвий.

Для кількісної оцінки вагомості ризиків соціально відповідальної діяльності ми пропонуємо використовувати формулу:

$$V_p = \sum a_i / \sum A,$$

де: V_p – вагомість певного виду ризику соціально відповідальної діяльності фармацевтичних компаній;

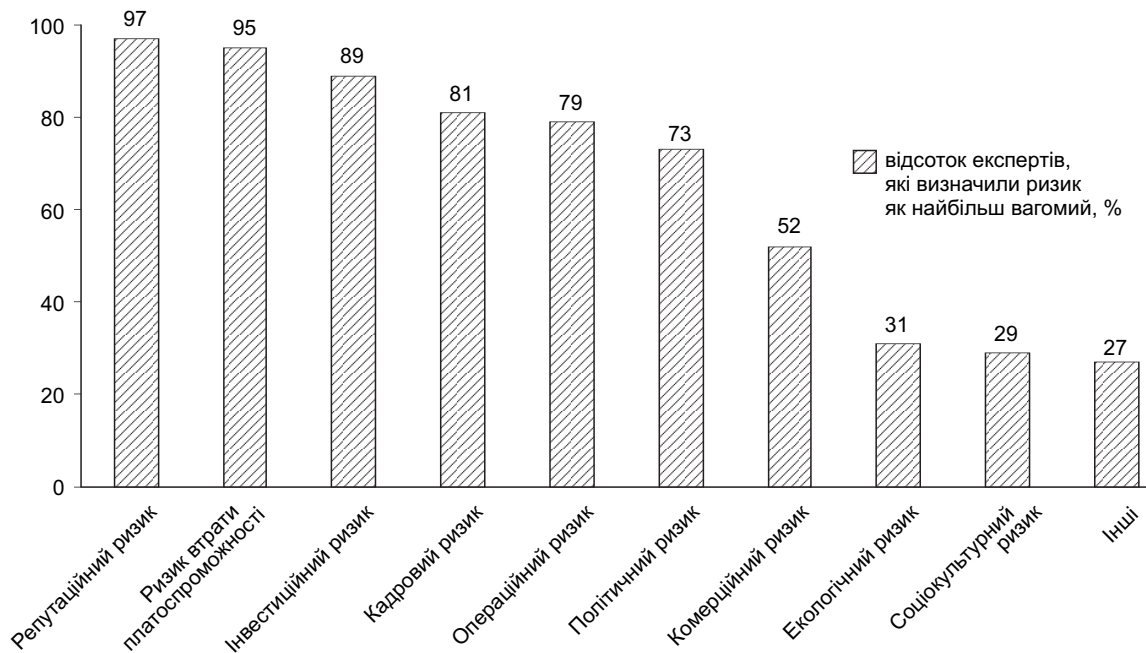

Рис. 2 Гістограма розподілу вагомості ризиків соціально відповідальної діяльності фармацевтичних компаній

a_i – оцінка значимості певного виду ризику соціально відповідальної діяльності фармацевтичних компаній, надана кожним експертом;

A – сума оцінок значимості ризиків соціально відповідальної діяльності фармацевтичних компаній, надана кожним експертом.

Таким чином, застосовуючи дану формулу та на підставі отриманих експертних оцінок було визначено вагомість кожного з видів ризиків соціально відповідальної діяльності. Отже, вагомість репутаційного ризику склала 0,16; вагомість ризику втрати платоспроможності – 0,15; інвестиційного ризику – 0,14; кадрового ризику – 0,13; операційного ризику – 0,12; політичного – 0,11; комерційного – 0,08; екологічного – 0,05; соціокультурного ризику – 0,04; інші ризики склали 0,02.

Якісна оцінка рівня ризиків соціально відповідальної діяльності ФК має такий вигляд: якщо вагомість ризику складає 0,14 та вище – ризик оцінений як дуже суттєвий та вагомий; якщо вагомість знаходиться в інтервалі від 0,13 до 0,10 включно, ризик середній, помірний; нижче 0,09 – ризик нижче середнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Bowen H. R. Social responsibilities of the businessman. New York : Harper & Brothers, 1953.
2. Carroll A. B. A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *Academy of Management Rev.* 1979. Vol. 4, Iss. 4. P. 497–505.
3. Carroll A. B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral. Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons.* 1991. Vol. 34, Iss. 4. P. 39–48.
4. Carroll A. B. Managing ethically with global stakeholders : A present and future challenge. *Academy of Management Executive.* 2004. Vol. 18, Iss. 2. P. 114–120.
5. Davis K. Understanding the social responsibility puzzle. *Business Horizons.* 1967. Vol. 10, Iss. 4. P. 45–50.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Доведено, що разом із наявністю значних стратегічних переваг у здійсненні соціально відповідальної діяльності ФК, цій діяльності притаманний значний перелік ризиків. Ці ризики необхідно ідентифікувати, виявляти, оцінювати та управляти ними для підвищення ефективності соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу. Встановлено, що певне коло ризиків соціальної відповідальності є некерованим, їх неможливо уникнути, а їх існування обумовлене об'єктивними законами розвитку фармацевтичного бізнесу та прагненням ФК підвищувати власну репутацію та конкурентоспроможність. Тобто на сьогодні для кожної компанії, яка крокує шляхом соціальної відповідальності, необхідним є використання сучасного методичного інструментарію для виявлення, оцінки та управління ризиками соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу для забезпечення умов сталого соціально-економічного розвитку.

Конфлікт інтересів: відсутній.

6. Davis K. The Case for and Against Business Assumption of Social Responsibilities. *Academy of Management J.* 1973. Vol. 16, Iss. 2. P. 312–322.
7. Davis K. Can Business Afford to Ignore Social Responsibilities? *California Management Rev.* 1960. Vol. 2, Iss. 3. P. 70–76.
8. Жук М. С., Шкурат М. С., Лук'янихін В. О. Ризики, пов'язані з корпоративною соціальною відповідальністю компанії. *Економічні проблеми сталого розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 6–8 трав. 2014 р. Суми, 2014. С. 271–272.
9. Мелашич Ж., Старінець І. Корпоративна соціальна відповідальність як елемент стратегії підприємства: можливості та ризики. *Страховий клуб КНЕУ* URL: <http://pck.kneu.edu.ua/?p=174> (дата звернення: 20.07.2020).
10. Zarichkova M. V. Research of existing risks with employees of pharmacy institutions and classification of risks by different types of safety. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2016. № 4. С. 32–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UEzyaf_2016_4_7 (дата звернення: 20.07.2020).
11. Черкашина А. В., Котвіцька А. А. Дослідження сучасного стану соціальної відповідальності найбільших аптечних мереж міста Харкова. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. 2014. № 3. С. 36–42.
12. Ткаченко Н. О., Червоненко Н. М., Книш Є. Г. Сучасний стан і характеристика соціальної відповідальності підприємницької діяльності. *Запорозький мед. журн.* 2013. № 2. С. 76–82.
13. Толочко В. М., Зарічкова М. В. Посилення соціальної відповідальності в діяльності аптечних закладів України. *Соціальна фармація : стан, проблеми та перспективи* : міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 17–20 берез. 2014 р. Харків, 2014. С. 128–132.
14. Governance Risk Compliance. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Governance-Risk-Compliance/dttl-grc-exploring-strategic-risk.pdf> (Date of access: 01.07.2020).

REFERENCES

1. Bowen, H. R. (1953). *Social responsibilities of the businessman*. New York: Harper & Brothers.
2. Carroll, A. B. (1979). A Tree–Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *Academy of Management Review*, 4 (4), 497–505.
3. Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34 (4), 39–48.
4. Carroll, A. B. (2004). Managing ethically with global stakeholders: A present and future challenge. *Academy of Management Executive*, 18 (2), 114–120.
5. Davis, K. (1967). Understanding the social responsibility puzzle. *Business Horizons*, 10 (4), 45–50.
6. Davis, K. (1973). The Case for and Against Business Assumption of Social Responsibilities. *Academy of Management Journal*, 16 (2), 312–322.
7. Davis, K. (1960). Can Business Afford to Ignore Social Responsibilities? *California Management Review*, 2 (3), 70–76.
8. Zhuk, M. S., Shkurat, M. S., Lukianikhin V. O. (2014). Proceeding from Ekonomichni problemy staloho rozvytku: *materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, (6–8 trav. 2014 r.). (pp. 271–272). Sumy.
9. Melashich, Zh., Starinecz, I. *Strakhovij klub KNEU*. Available at: <http://pck.kneu.edu.ua/?p=174>.
10. Zarichkova, M. V. (2016). Research of existing risks with employees of pharmacy institutions and classification of risks by different types of safety. *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 4, 32–37.
11. Cherkashyna, A. V., Kotvitska A. A. (2014). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 3, 36–42.
12. Tkachenko, N. O., Chervonenko, N. M., Knysh, Ye. H. (2013). *Zaporozhskii med. zhurn*, 2, 76–82.
13. Tolochko, V. M., Zarichkova, M. V. (2014). Proceeding from Sotsialna farmatsiia : stan, problemy ta perspektvy: *mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf.* (17–20 berez. 2014 r.). (pp. 128–132). Kharkiv.
14. Governance Risk Compliance. Available at: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Governance-Risk-Compliance/dttl-grc-exploring-strategic-risk.pdf>.

Адреса для листування:

61140, м. Харків, вул. О. Невського, 18.

Тел. (057) 771-81-47. E-mail: kaf.yep@nuph.edu.ua.

Національний фармацевтичний університет

Братішко Ю. С. (ORCID – <https://orcid.org/0000-0002-3831-8722>)Посилкіна О. В. (ORCID – <http://orcid.org/0000-0003-4529-4332>)

Надійшла до редакції 05.08.2020 р.